

המחקר הוא אחד משלושת תחומי העשייה המרכזיים המאפיינים את האוניברסיטה הפתוחה נוסף על פיתוח קורסים והוראה. חברי וחברות הסגל של האו"פ עוסקים בנושאי מחקר רבים ומגוונים המייצגים את תחומי הדעת השונים: מדעי הרוח, מדעי החברה, מדעי הטבע והחיים, מדעים מדויקים והנדסה.

בראש תחום המחקר באו"פ עומד דיקן המחקר, פרופ' צחי וייס, הממונה על רשות המחקר, ועל מכוני המחקר. דיקן המחקר הוא גם יו"ר הדירקטוריון של אופמופ, החברה להעברת טכנולוגיות של האו"פ לתעשייה ולמשק.

רשות המחקר

תפקידה של רשות המחקר הוא לעודד את המחקר ולהנגיש לחוקרים ולחוקרות באוניברסיטה את התשתית המתאימה ואת מרב הכלים במטרה לאפשר להם לעסוק בפעילות מחקרית, להגיש הצעות מחקר לגופים מממנים תחרותיים ואחרים, ובעיקר לפרסם מאמרים בכתבי עת וספרים. רשות המחקר היא פלטפורמה המשמשת הן לקידום המחקר ולשמירה על רמה אקדמית גבוהה של האוניברסיטה והן להתפתחות של חברי וחברות הסגל האקדמי וקידומם האישי.

נוסף על כך הרשות מקדמת את הפעילות המחקרית של החוקרים והחוקרות באוניברסיטה הפתוחה על ידי תמיכה ישירה באמצעות קרן פנימית המממנת מענקי מחקר, מלגות לתלמידי ולתלמידות מחקר ונסיעות להצגה של תוצאות מחקר בכנסים מדעיים.

רשות המחקר אחראית למעקב כספי ומינהלי אחר הצעות המחקר שהוגשו באמצעותה וזכו למימון ומנהלת את תקציבי המחקר של החוקרים והחוקרות. הרשות מטפלת בצורכי החוקרים בכל הנוגע לתשתיות פיזיות (מעבדות, מחשבים) ולכוח האדם הנדרש לביצוע המחקרים (תלמידי ותלמידות מחקר ועוזרי ועוזרות מחקר). כמו כן הרשות עוסקת בגיבוש הסכמים עם מוסדות אקדמיים אחרים לקידום של שיתופי פעולה בין החוקרים באו"פ לבין עמיתיהם במוסדות אלה.

ליד רשות המחקר פועלת ועדת היגוי, ובה חברים ארבעה חברים וחברות של הסגל האקדמי הבכיר בתחומי דעת שונים. בראש ועדת ההיגוי עומד דיקן המחקר. ועדת ההיגוי מופקדת על קביעה של אמות המידה להערכת הבקשות המופנות למימון מהקרן הפנימית ועל חלוקת המשאבים של הקרן.

חידושים ברשות המחקר

במהלך השנה החולפת נעשתה התקשרות עם הקרנות הפדרליות של ארצות הברית. ההגשה לקרנות הפדרליות כרוכה בתהליך מורכב, שעיקרו הכרה באו"פ כגוף מאושר להגשה. עם סיום תהליך ההתקשרות נפתחו בפני חוקרים וחוקרות באו"פ שתי קרנות פדרליות: (National Institute of Health) NIH; (Department of Defense) DOD.

הקולות הקוראים של קרנות אלו רלוונטיים למדעים המדויקים, למדעי החיים ולמדעי החברה. הקרנות הפדרליות מצטרפות לרשימה של קרנות ומסלולים שנפתחו בפני האו"פ בשנים האחרונות, וכבר הובילו לכמה זכיות מרשימות.

בתחילת השנה בוצעה רפורמה ברשות המחקר ותחומי האחריות של צוות הרשות הוגדרו מחדש בהתאמה לתחומי המחקר באוניברסיטה הפתוחה. הרפורמה נועדה לחזק את ההיכרות של צוות הרשות עם תחומי המחקר של חברי וחברות הסגל במטרה להביא להתמקצעות הצוות ולתת מענה פרטני לחוקרים.

הוקם אתר חדש לרשות המחקר המרכז את כל המידע הנדרש לחוקרים ולחוקרות, לרבות קולות קוראים מעודכנים, אפשרויות למימון מחקרים, הנחיות שונות, תוכניות האיחוד האירופי ועוד. האתר מתעדכן באופן שוטף בחדשות מעולם המחקר, בהנחיות ובהודעות לחוקרים וחוקרות.

מכוני מחקר

באוניברסיטה הפתוחה פועלים שלושה מכוני מחקר שמשמשים קורת גג למחקר חוצה מחלקות בתחומי דעת שונים ולקשרי הגומלין ביניהם. המכונים מסייעים לחוקרים ולחוקרות לייצר ידע מדעי חדש ומאפשרים להם הפריה הדדית ושיתוף פעולה, לימוד משותף של סוגיות שונות וכן קיום פעילויות עם חוקרים וחוקרות ועם מומחים מהארץ ומחו"ל.

המכון לניתוחי מדיניות

המכון לניתוחי מדיניות בראשות פרופ' יצחק ברקוביץ' הנו מרכז בין-תחומי שמטרתו לקדם מחקר בנושאים תיאורטיים, אמפיריים ויישומיים הנוגעים לזיקת הגומלין בין עיצוב מדיניות ויישומה לבין תהליכים ומנגנונים חברתיים, פוליטיים וכלכליים. המכון הוקם בשנת 2011, וחברים בו מרבית חברי וחברות הסגל של האוניברסיטה הפתוחה מתחומי מדעי החברה.

המכון מתמקד בניתוחי מדיניות ובעיות חברתיות עכשוויות ומעודד מחקרים המתמקדים בשדה הישראלי או בשדות אחרים, מחקרים השוואתיים ומחקרים הבוחנים את הממדים הגלובליים והבין-לאומיים של עיצוב מדיניות ויישומה. כדי ליצור סביבה מחקרית חיונית ופורייה עבור חוקרים וחוקרות מתחומים שונים המכון מארגן סמינרים וכנסים בין-לאומיים ומקומיים, מפרסם סדרה של ניירות עבודה ומעניק סיוע מחקר לחבריו ולחברותיו.

פעילות המכון בשנה האחרונה כללה:

- סדנת חוקרים וחוקרות על "הקשר בין חינוך לאזרחות: סוגיות של הוראה ומדיניות"
- סדנת חוקרים וחוקרות בנושא "הלגיטימציה לאלמות"

המכון לחקר חדשנות בטכנולוגיות למידה

המכון לחקר חדשנות בטכנולוגיות למידה בראשות פרופ' אינה בלאו הוא גוף המחקר של האוניברסיטה הפתוחה, שעוסק בבחינת שילובן של טכנולוגיות חדשניות בתהליכי הוראה ולמידה. המכון פועל לעידוד מחקרים של חברים וחברות בסגל האוניברסיטה, אשר ישפרו את ההבנה של תהליכי ההוראה-למידה בסביבות עתירות טכנולוגיה ואת שילובן של טכנולוגיות חדשניות בהוראת קורסים באקדמיה בכלל ובאו"פ בפרט. המכון הוקם בשנת 2010 במקומו של מרכז צ'ייס לחקר שילוב טכנולוגיות בהוראה שפעל באו"פ משנת 2004, והוא מונה כיום כ-50 חברים וחברות של סגל אקדמי מהמחלקות השונות באו"פ. כמו כן פעילה בו עמיתת מחקר במשרה חלקית. המכון פועל בשיתוף פעולה הדוק עם מרכז שה"ם. חלק נכבד משימתו של המכון הוא תרומה לגיבושה של קהילת חוקרים וחוקרות ישראלית המקיימת קשר הדוק בין חברה, ולשם כך המכון מקיים פעילות אקדמית מגוונת הכוללת סמינרי מחקר, ימי עיון וכנסים.

במהלך שנת תש"ף ערך המכון ערב עיון לקהל הרחב, וכן נערכו ארבעה מפגשים סמינריים, ובהם הציגו את מחקריהם חברי וחברות המכון לחקר חדשנות בטכנולוגיות למידה וחוקרים וחוקרות אורחים. חלק מהמפגשים שהתקיימו בתקופת הקורונה, נערכו בצורה מקוונת.

להלן כמה מחקרים שעורכים בימים אלה חברי מרכז המחקר: **אתגר, ש', בלאו, א', ועשת-אלקלעי, י'**, תפיסת הונאה דיגיטלית בעידן הקורונה.

כנס צ"י 2020

כנס "האדם הלומד בעידן הדיגיטלי", הכנס ה-15 לטכנולוגיות למידה על שם צ"י, הוא זירת מפגש לדיון ובמה להצגת עבודות והחלפת דעות בין חוקרים וחוקרות ומומחים העוסקים בחדשנות ובטכנולוגיות למידה. הכנס תורם לגיבושה של קהילת חוקרים וחוקרות ישראלית בתחום של טכנולוגיות למידה ולמיצוב האו"פ כגוף מוביל במחקר ובהטמעה של טכנולוגיות בתחום זה.

הכנס התקיים בפברואר 2020, והתארחו בו כ-300 חוקרים וחוקרות, סטודנטים וסטודנטיות ואנשי מקצוע. פרופ' ונסה דנן (Prof. Vanessa Dennen) מאוניברסיטת פלורידה נתנה את הרצאת הפתיחה והשתתפה בסמינר טרום-כנס. כמו כן הוצגו בו 17 הרצאות ארוכות, 11 הרצאות קצרות, התקיימו שני שולחנות עגולים, הוצגו 15 פוסטרים והתקיים מושב מרגש לזכרה של פרופ' מיקי רונן ז"ל.

המכון לחקר היחסים בין יהודים, נוצרים, מוסלמים

המכון לחקר היחסים בין יהודים, נוצרים, מוסלמים בראשות פרופ' אבריאל בר-לבב תומך בקבוצות מחקר ומקיים אירועים לחוקרים ולחוקרות ולציבור הרחב בנושאים הנוגעים לתחומי עיסוקו במטרה להעמיק את הבנת הדתות והאינטראקציה ביניהן ולחשוף את ממצאי המחקר בפני הקהל הרחב.

פעילויות המכון בשנת תש"ף:

- תמיכה בתרגום ובהוצאתו לאור של **ספרי יעקב**, ספרה של זוכת פרס נובל לספרות אולגה טוקרצ'וק על יעקב פרנק, שעבר בין היהדות, הנצרות והאסלאם. למחברת הוענק השנה תואר "עמיתת כבוד" של האוניברסיטה הפתוחה.
- כנס על אסקטיות (סיגוף) בדתות האברהמיות במאה ה-13 בשיתוף עם מרכז גולדשטיין-גורן באוניברסיטת בן-גוריון בנגב. קובץ מאמרים בנושא זה יופיע בשנה הבאה.
- הכנס השנתי של פורום ההיסטוריוניות של המזרח התיכון.
- כנס במלאת מאה שנה למותו של פרופ' ישראל פרידלנדר, חוקר יהדות ואסלאם, בשיתוף מכון בן-צבי.
- תמיכה בגיליון של כתב העת **ציון** בנושא אנטישמיות בעריכת פרופ' גיא מירון וד"ר סקוט אורי.
- הוצאת קובץ מחקרים על המזרח התיכון מתוך מפגשי הדיון בשנים עברו בעריכת פרופ' מוסטפא כבאה.

אביב, ש', לוי, י', וונג, ל', וגרי, נ', הכשרת מנהלים לפיתוח כישורי איתור של ניסיונות הונאה עסקיים באמצעות תקשורת אלקטרונית.

בלאו, א', בן-יהודה, ג', ועשת-אלקלעי, י', פיתוח מיומנויות יסוד של אוריינות דיגיטלית במקצועות רבי מלל בקרב דוברי עברית ולדוברי ערבית.

גרי, נ', קופלוביץ, א', ווינר, א', תרשים קשב לזיהוי שיאי צפייה חוזרת: מדד לשיפור למידה באמצעות הרצאות וידיאו מקוונות.

כספי, א', ועמיר, א', פייסבוק מצמצם פערי עצמי?

כספי, א', רוז, ג', פרדוקס סמלי ההבעה - חיזוק והחלשה של מסרים מילוליים כתובים באמצעות שימוש בסמלי הבעה.

כספי, א', סבג, מ', ווינשטיין, ז', גרוס, מ', והנדל, נ', Human Values and Online Phishing

כספי, א', סבג, מ', ווינשטיין, ז', גרוס, מ', והנדל, נ', Priming Risk and Online Self Disclosure

מולדובן, ש', ושטיינהרט, י', בחינת הימנעות מהמלצה על קורס מקוון על מנת לשמור על יתרון תחרותי.

סידי, י', ועשת-אלקלעי, י', תהליכי למידה ומטה-קוגניציה בקריאה בסביבות היפר-טקסט.

סידי, י', בלאו, א', שמיר-ענבל, ת', וירוקני, ר', התנהגות בסביבת היפר-וידאו באקדמיה: תרומה של אנושיות לתהליכי הוראה-למידה.

סידי, י', ולטרמן, ת', הגורמים המשפיעים על האופן שבו אנשים מעריכים את מידת היצירתיות של רעיונותיהם.

פלדמן-מגור, י', טובי-ערד, ע', ובלונדר, ר', ארגון הוראה ולמידה אקדמית בסביבה טכנולוגית עתירת מידע - קורסי כימיה למורים וסטודנטים.

קסלר, א', שמיר-ענבל, ת', ובלאו, א', כיצד גיל תלמידים, מטרות הוראה וסוג הערכה משליכים על איכות תוצרי תכנות ויזואלי בבתי ספר יסודיים ובחטיבת הביניים?

קספרסקי, ר', בלאו, א', בן-יהודה, ג', ועשת-אלקלעי, י', הוראת אוריינות דיגיטלית במערכת החינוך: פערים בין פרספקטיבת המורים לבין המציאות בכיתות.

רבין, א', קלמן, י"מ, קאלז, מ', זילבר-ורוד, ו', ומרטיז, ה', מנקודת המבט של הלומד: ניבוי מודי הצלחה ממוקדי לומד בקורסים פתוחים, מקוונים ומרובי משתתפים.

שוורץ, א', שמיר-ענבל, ת', ובלאו, א', תפקיד התרבות המקומית בשילוב פלטפורמה דיגיטלית ללימוד עברית כשפה שנייה בבתי ספר יסודיים בתפוצות.

שמיר-ענבל, ת', בלאו, א', וחדד, ש', למידה שיתופית בין בתי ספר במטרה לקדם קיימות של חדשנות דיגיטלית בתרבות הבית ספרית.

המכון קיים השנה מפגשי דיואן בהנחיית פרופ' מוסטפא כבהא:

- **פרופ' יורם מיטל** (מפגש לזכר ד"ר הגר הלל ז"ל): "העתידי של תיעוד העבר היהודי במצרים – מבט מקהיר"
- **ד"ר טארק פירו**: "המשטר בסעודיה בצל מאבקי הירושה"
- **פרופ' מאיר בר־אשר**: "בין בחירה לדחייה – היהודים בקוראן"
- **ד"ר מירב אמרגי**: "מוסלמים בהודו: מהליברליזם של מהטמה גנדי ללאומנות של נרנדרה מודי"
- **ד"ר סלוא עלינאת-עאבד**: "בין אישי לקולקטיבי: זיכרון מלחמת 1967 בקרב נשים פלסטיניות מהגדה המערבית"

חברת אופמופ בע"מ מנהלת את ההמצאות והפטנטים של חברי וחברות סגל האוניברסיטה הפתוחה ופועלת למסחרם. במהלך השנה החולפת טופלו שבעה פטנטים של חברי וחברות סגל האו"פ; חלקם נמצאים בתהליך הגשה, וחלקם הוגשו וממתנינים לתשובה.

במסגרת פעילותה של אופמופ נעשתה התקשרות עם המכון הלאומי לביוטכנולוגיה בנגב של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב. ההתקשרות הובילה להקמת חברה מסחרית ל-pooling בבדיקות קורונה (Pool Diagnostic) על בסיס מחקר משותף של פרופ' נעם שנטל מהמחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב באוניברסיטה הפתוחה ופרופ' אנג'ל פרוגדור וד"ר תומר הרץ מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

תשתיות מחקר

מדיניות האו"פ מעודדת שיתופי פעולה עם מוסדות אקדמיים אחרים כדי למצוא פתרונות מתאימים לחברי ולחברות הסגל הזקוקים לתשתיות מחקר ניסוי.

השנה נחתם הסכם שיתופי פעולה עם הטכניון להסדרת פעילותו המחקרית של פרופ' עפר ריעני במעבדה בטכניון.

חברת אופמופ בע"מ

אופמופ בע"מ, היא חברה להעברת טכנולוגיות לתעשייה ולמשק בבעלות האוניברסיטה הפתוחה. במהלך פעילותה של האוניברסיטה נוצר ידע חדש המהווה קניין רוחני. בהיותה מוסד אקדמי לתועלת הציבור מעוניינת האוניברסיטה שידע חדש, כאמור, בעל פוטנציאל מסחרי ינוצל לטובת החברה והמשק ואף יניב לאוניברסיטה הכנסות שתשמשנה לקידום מטרותיה. אופמופ פועלת למסחר ולהעברת הידע לתעשייה ולמשק.

השנה אושר מענק מחקר במסגרת מסלול מגנטון, שמטרתו העברת ידע מהאקדמיה לתעשייה. המחקר מבוסס על שיתוף פעולה בין פרופ' לאוניד ברנבויס מהמחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב באוניברסיטה הפתוחה לבין חברת Ceva D.S.P. בע"מ בנושא: "אלגוריתמים להקצאת משאבי זיכרון בצורה מבוזרת על גרף".

מענקי מחקר אישיים מקרנות חיצוניות

השנה אושרו 21 מענקי מחקר ומלגות מקרנות חיצוניות.

מענקים מהקרן הלאומית למדע

מענקי מחקר אישי

ד"ר אסתר אייזנמן, מהמחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות, זכתה במענק מחקר בנושא: "הפירוש על הביאור האמצעי של אבן רשד לספר השמע הטבעי של אריסטו: מהדורה מדעית מוערת ומבוא".

ד"ר נוגה אפרתי, מהמחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות, זכתה במענק מחקר בנושא: "אקטיביזם נשי בעיראק, 1900-1958 פרספקטיבה טרנס-לאומית".

פרופ' אבריאל בר־לבב, מהמחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות, זכה במענק מחקר בנושא: "תפקידם של דפים מודפסים בודדים בעיצוב המרחב הריטואלי והתרבותי היהודי בעת החדשה המוקדמת".

ד"ר אייל וורגפס, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, זכה במענק מחקר בנושא: "השפעתן של ריאקציות הטרונגניות בין מי ים לחלקיקים מרחפים על האלקליניות והפחמן המומס".

מענק מטעם התוכנית המשותפת סין-ישראל ISF-NSFC
פרופ' יהונתן גרנות, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים,
זכה במענק מחקר בנושא: "תובנות מהקייטוב של הבזקי
קרינת גמא".

מענקי ציוד מדעי לחברי ולחברות סגל באמצע הדרך
פרופ' אורן סופר, מהמחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה
ולתקשורת, זכה במענק ציוד מדעי בנושא: "מערכת בסיסי
נתונים: איסוף, ניקוי וניתוח תוצרי מדיה".

מענק לפרסום ספר
פרופ' איריס שגיר, מהמחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה
ולמדעי היהדות, זכתה במענק לפרסום ספרים בנושא:
"משל שלוש הטבעות ורעיון הסובלנות הדתית בימי הביניים
ובראשית העת החדשה".

מענקים מקרנות חיצוניות אחרות

פרופ' לאוניד ברנבוים, מהמחלקה למתמטיקה ולמדעי
המחשב, זכה במענק "מגנטון" מטעם משרד הכלכלה –
הרשות לחדשנות, בשיתוף עם חברת Ceva D.S.P. בע"מ,
בנושא: "אלגוריתמים להקצאת משאבי זיכרון בצורה מבוזרת
על גרף".

פרופ' ריקה גונן, מהמחלקה לניהול ולכלכלה, זכתה במענק
מחקר מטעם משרד המדע, במסגרת תוכנית שיתוף פעולה
טייוון-ישראל, בנושא: "מערכת פרסום משמרת פרטיות
מקוונת חילופית: גישות אמפיריות ללמידה מעשית".

פרופ' מוסטפא כבהא, מהמחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה
ולמדעי היהדות, זכה במענק מחקר מטעם האקדמיה ללשון
הערבית בנושא: "השמות הפלסטיניים וחסם למרחב".

ד"ר יעל סידי ופרופ' יורם עשת, מהמחלקה לחינוך
ולפסיכולוגיה, זכו במענק מטעם משרד החינוך בנושא:
"היבטים רגשיים-חברתיים בהוראה ולמידה מקוונת".

ד"ר אלישי עזרא-צור, מהמחלקה למתמטיקה ולמדעי
המחשב, זכה במענק מטעם חברות Intel ו־Accenture
במסגרת INRC (Intel Neuromorphic Research Community),
בנושא: "ניווט נירומורפי מסתגל של זרוע רובוטי
מסייעת".

ד"ר ברוך זיו, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, זכה
במשותף עם חוקרת מאוניברסיטת תל אביב במענק מחקר
בנושא: "פיתוח שיטה אוטומטית לאפיון ארבע-ממדי של
המערכות הסינופטיות הגורמות לגשם במזרח הים התיכון
ויישומה להבנת המנגנונים ולחיזוי השינוי במשטר הגשמים
בישראל בעתיד".

ד"ר עינת חזקני-קובו, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים,
זכתה במענק מחקר בנושא: "האבולוציה של רצפים
מהופכים קצרים בשמרים".

ד"ר עידו לויטן, מהמחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה, זכה במענק
מחקר בנושא: "הפשטה שפתית ככלי תקשורת להצדקת
המערכת".

ד"ר אינה לייקין, מהמחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה
ולתקשורת, זכתה במשותף עם חוקרת מאוניברסיטת תל
אביב במענק מחקר בנושא: "קטגוריות בתנועה; המשמעויות
החברתיות של מדדי ההגירה".

ד"ר אריאל סטנהיל, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, זכה
במענק מחקר בנושא: "ויביוויטיצייה של חלבונים על-ידי
RN149 כשלב רגולטורי במעבר חלבונים לתווך האנדופלמטי".

ד"ר בועז סלומקה, מהמחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב,
זכה במשותף עם חוקרת מאוניברסיטת תל אביב ועם חוקר
ממכללת אפקה במענק מחקר בנושא: "פולריות, כיסויים,
טרנספורטציה וריכוז מידה".

ד"ר עדי עמית, מהמחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה, זכתה
במענק מחקר בנושא: "התפקיד של מוסר בוויסות יחסים
בין-קבוצתיים מיטיבים".

ד"ר רפאל צירקין-סדן, מהמחלקה לספרות, ללשון
ולאמנויות, זכה במענק מחקר בנושא: "דוד ויגודסקי:
מתרגם, מבקר, משורר".

ד"ר נפתלי שם-טוב, מהמחלקה לספרות, ללשון ולאמנויות,
זכה במשותף עם חוקרת ממכללת סמינר הקיבוצים במענק
מחקר בנושא: "איכות רפרטואר והתקבלות בפסטיבל חיפה
הבינלאומי להצגות ילדים".

חלקו העמוק. עם זאת, ההשפעה של מנגנונים אלה על האלקליניות וה-DIC בסביבות ימיות סטנדרטיות לא נחקרה מעולם באופן מסודר ושיטתי. פער הידע הזה בולט לנוכח המחקרים הרבים והמעמיקים שנערכו בעשורים האחרים על המנגנונים השונים אשר משפיעים על אלקליניות ו-DIC.

במחקר זה מציע החוקר להתמודד עם פער הידע הנזכר לעיל באמצעות שילוב של עבודת שדה במפרץ אילת ובים התיכון עם ניסויי מעבדה מבוקרים. מפרץ אילת והים התיכון נבחרו לשמש סביבות מחקר, משום ששתי סביבות אלה מאופיינות בקצבים גבוהים של אספקת חומר מוצק. כמו כן שתי הסביבות מאופיינות בדרגת רוויה כימית גבוהה עבור המינרלים קלציום קרבונט, ותופעה זו הופכת אותן ל"אינדיקטורים" אידיאליים לזיהוי ולכימות של תהליכים הטרוגניים. יעד המחקר העיקרי יהיה זיהוי החלקיקים המרחפים אשר גורמים להפחתה בריכוזי האלקליניות וה-DIC במים, לזיהוי המנגנונים הכימיים אשר מובילים לירידה ולקביעת פונקציות הקצב של תהליכים אלה. נתונים שייאספו מסביבות המחקר לאורך השנה, ישמשו בסיס להשוואה עם מדידות שיערכו בצמוד לאירועים אשר מעלים את ריכוזי החומר המוצק בעמודת המים: סופות אבק, שיטפונות וסערות. בנוסף לכך ייבחן חומר ממלכודות סדימנט במפרץ אילת על מנת לאתר שינויים מורפולוגיים וכימיים כתוצאה משקיעה הטרוגנית של קלציום-קרבונט. מסקנות המחקר, ובעיקר פונקציות הקצב והתלות שלהן בתנאי טמפרטורה ודרגת רוויה לקלציום-קרבונט, ישמשו לקביעת הנחיצות של מחקר המשך, שיעסוק בהיתכנות ובתפקידן של ריאקציות הטרוגניות באוקיינוסים.

מענקי מחקר ומלגות מהקרן הפנימית

האו"פ מעמידה לרשות חוקריה מימון למינוף מחקריהם. בשנת תש"ף אושרו 99 בקשות למימון מהקרן הפנימית.

להלן תיאור קצר של מחקר שקיבל השנה מימון מהקרן הפנימית:

ד"ר עידית גיל וד"ר דנה קפלן, מחקר בנושא: "יופי וניצול מיני בשואה: משאב להישרדות וזרז להשמדה".

המחקר בודק את תפקידו של היופי (או היעדרו) בהישרדותן או בהשמדתן של נשים ונערות יהודיות בשואה. ספרות המחקר קושרת בין מראה חיצוני ובין ניצול ואלמות מינית בזמן מלחמה, ג'נוסייד, וסטיגמה מגדרית. הוא מראה כי ניצולות שואה רבות נאלצו לחיות תחת החשד כי "סחרו"

להלן תיאור קצר של שניים מן המחקרים שקיבלו השנה מימון מקרנות תחרותיות חיצוניות:

פרופ' לאוניד ברנבוים, מחקר בנושא: "אלגוריתמים להקצאת משאבי זיכרון בצורה מבזרת על גרף".

רשתות תקשורת מגוונות, כגון רשתות אלחוטיות, "האינטרנט של הדברים" ורשתות חיישנים, ניתנות לייצוג באמצעות גרפים, שבהם יחידות הישוב מחוברות ביניהן בקווי תקשורת. כל יחידת הישוב יכולה להיות עצמאית עם משאבים משל עצמה, אך היחידות יכולות גם להסתייע במשאבים משותפים הקיימים במערכת, כגון מקורות אנרגיה ושכבי זיכרון. חלוקת משאבים אופטימלית היא בעיה מרכזית ומאתגרת. קיימים אילוצים רבים הנובעים מהגדרות הרשת, אשר הופכים את התהליך של הקצאת המשאבים באופן מיטבי למורכב במיוחד. עד כה התבצע מחקר מקיף ברמה התיאורטית של בעיות הקצאת משאבים בגרפים.

מטרת פרויקט זה היא לפתח פתרונות מעשיים הפועלים על רשתות אמיתיות ומסתמכים על אלגוריתמים מבזרים לצביעת גרפים. הפרויקט כולל התאמת האלגוריתמים לפעולה יעילה ברשתות אלה בתרחישים מגוונים. כמו כן יבוצע ניסויים ומבחני ביצועים במערכות תעשייתיות לצורך שיפור מוצרים המתבססים על אלגוריתמים אלה.

ד"ר אייל וורגפס, מחקר בנושא: "השפעתן של ריאקציות הטרוגניות בין מי ים לחלקיקים מרחפים על האלקליניות והפחמן המומס".

מטרת מחקר זה היא לקבוע אם ריאקציות הטרוגניות בין מי ים לחלקיקים מוצקים מרחפים מהוות מבלע משמעותי לאלקליניות ולפחמן איאורגני מומס (DIC) בסביבות ימיות. לשם כך יתמקד המחקר בשלושה מנגנונים כימיים: שקיעה של מינרלי קלציום-קרבונט על פני השטח של חלקיקים מרחפים, החלפה של פרוטונים ספוחים על פני חלקיקים מרחפים בקטיונים מומסים ויצירה של חרסיות עשירות בקטיונים מחרסיות דלות בקטיונים.

שקיעה של מינרלי קלציום-קרבונט על גבי חומר מרחף נחקרה באופן יסודי באזור איי הבהאמה, והחלפת פרוטונים נחקרה בניסויי מעבדה, בשפכי נהרות ובמי החללים שקבורים בקרקעית הים. בנוסף לכך שקיעה של קלציום קרבונט על פני שלדים ביוגניים הוצעה במחקר משנות ה-90 כמנגנון חשוב להעברת DIC ואלקליניות מהחלק העליון של האוקיינוס אל

ד"ר דורון זכה גם בפרס לפוסטר מצטיין בכינוס הישראלי ה-23 לפסיכיאטריה ביולוגית, כפר בלום, ישראל, עבור מחקר זה ובפרס לפוסטר מצטיין בכנס השנתי של החברה הישראלית לנוירופסיכולוגיה, האוניברסיטה הפתוחה, ישראל.

אורלי וייסר, דוקטורנטית במעבדה הפתוחה למדיה ומידע באו"פ, זכתה במלגת נשיא המדינה למצוינות וחדשנות מדעית בנושא: "מיומנויות ניתוח מידע ככלי להעצמת אזרחים – כלב השמירה של העיתונות, הדמוקרטיה וריבונות העם".

ד"ר אינה לייקין, מהמחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת, זכתה בפרס האגודה הסוציולוגית הישראלית ע"ש אליהו לואי גוטמן למאמר מצטיין:

"When Borders Migrate: Reconstructing the Statistical Category of International Migrant," co-authored with Anastasia Gorodzeisky, *Sociology* 54 (1), 2020: 142-158

ד"ר לוי ספקטר, מהמחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות, נבחר להשתתף בפרויקט מחקרי מולטי-דיסציפלינרי – "הימנעות מידיעה: סיבות, תוצאות ופתרונות" – במימון קרן עצמאית שוודית לקידום המחקר במדעי הרוח והחברה ושיתוף פעולה מחקרי בין-לאומי, Riksbankens Jubileumsfund.

ד"ר סלוא עלינאת-עאבד, מהמחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות, זכתה במלגת פוסט-דוקטורט מטעם קרן דן דויד ואוניברסיטת תל אביב בנושא: "פמיניזם אסלאמי בישראל".

ד"ר רינת שאנן-סאצי, מהמחלקה לניהול ולכלכלה, בשיתוף עם פרופ' יעקב הורניק וד"ר מתי רחמים זכו בפרס ההצטיינות Emerald Literati Awards לשנת 2020 של כתב העת *Internet Research* למאמר:

Hornik, Jacob, Satchi, Rinat and Rachamim, Mati (2019). "The joy of pain: A gloating account of negative electronic word-of-mouth communication following an organizational setback", *Internet Research*, Vol. 29 No. 1, pp. 81-103

ד"ר תמר שמיר-ענבל, מהמחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה, זכתה בפרס דיקן הלימודים האקדמיים ליוזמות המבטאות התחדשות מעוררת השראה בתהליכי הוראה באוניברסיטה הפתוחה.

ביופיים לשם הישרדות. על בסיס משפטים של פושעים נאצים ומנהיגים יהודים שנערכו לאחר השואה, וכן על סמך ספרי זיכרונות ועדויות מוקדמות ומאוחרות, המחקר מבקש להתייחס לדיאלקטיקה זו של היופי בזמן השואה ואחריה ולבחון את מרכיבי הקשרים והדינמיקה שלהם, שנוצרו בין התליינים ובין הקורבנות. החוקרות שואלות: כיצד סייע יופי לנשים לשרוד או לחלופין – האיץ את השמדתן? באמצעות גישה רבת-חומית המשלבת בין הסוציולוגיה של היופי להיסטוריה מגדרית של השואה מחקר זה בוחן כיצד יופי שימש משאב ומדד לערך אנושי וכך יצר כלכלה מגופנת של הישרדות, שלעתים גברה על האידיאלוגיה הגזענית הנאצית.

פרסים והוקרה על מחקר אקדמי

פרופ' אינה בלאו וד"ר תמר שמיר-ענבל, מהמחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה, בשיתוף עם עינת ליקין ממשד החינוך זכו בפרס רעיון המחקר הטוב בכנס ניהול ידע (וירטואלי) שנערך בליסבון, פורטוגל בנושא: "להכשיר למייקריות וטינקריות (making and tinkering): למידה בהכונה עצמית באמצעות MOOC בהכשרה מקצועית של מורים לקוד ורובוטיקה".

ד"ר דיאמנטה בנסון-קרעי, מהמחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב, זכתה בכתב הערכה מטעם האיגוד הישראלי לאיכות על פעילותה הבולטת לקידום תחום האיכות בישראל.

פרופ' אבריאל בר-לבב, מהמחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות, זכה בפרס "עם ועולם" למאמר מצטיין בשנת תש"ף: "אינטימיות טקסטואלית וברית הקריאה בין גירוש ספרד לאמסטרדם", שהתפרסם בתוך: **בדרך אל המודרנה: שי ליוסף קפלן**, בעריכת אבריאל בר-לבב, דב סטוצ'ינסקי ומיכאל הד, מרכז זלמן שז"ר, ירושלים, תשע"ט.

פרופ' יצחק ברקוביץ, מהמחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה, זכה בפרס החוקר הצעיר המבטיח לשנת 2020 המוענק על ידי קהילת המחקר של תחום השינוי החינוכי באגודה האמריקנית לחקר החינוך (AERA).

ד"ר רביד דורון, מהמחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה, זכה בפרס ראשון לעבודה מצטיינת בכנס בנושא ההשפעה של לחץ, אפיגנטיקה והתמכרות, עבור המחקר: פרנקו, מ', בן דוד, ג', גירון-סלע, נ' ודורון, ר' (2019), "השפעות ביולוגיות והתנהגותיות של לידה מוקדמת במודל עכברי". המרכז לחקר המוח, אוניברסיטת בר-אילן.

למדא עיון: הוצאת הספרים של האו"פ

הוצאת הספרים של האוניברסיטה הפתוחה, The Open University of Israel Press, מוציאה לאור ספרי מחקר ועיון מבוססי מחקר מקוריים, מחדשים ומעוררי עניין בכל תחומי הדעת. בראש הוצאת הספרים עומדת פרופ' תמר הרמן, ולצידה מכהנים במערכת: פרופ' ענת ברנע, פרופ' ענבל עופר, פרופ' צחי וייס ופרופ' מוטי רגב – מהאוניברסיטה הפתוחה; פרופ' מחמוד גנאים ופרופ' מנחם מאוטנר – מאוניברסיטת תל אביב; פרופ' מנחם קליין – מאוניברסיטת בראילן ופרופ' שיף רפאלי – ממכללת שנקר.

בשנת תש"ף ראו אור שמונה כותרים חדשים: 8. גדעון כ"ץ, **בדממה וקול: ליבוביץ בהקשר ישראלי** (ספר שני בסדרת "ישראלים").

כתב היד **בדממה וקול: ליבוביץ בהקשר ישראלי** מאת גדעון כ"ץ זכה במענק תמיכה ממועצת מפעל הפיס לתרבות ולאמנות. המענק ניתן במסגרת מסלול התמיכה בהוצאה לאור של "ספרי עיון, מסה ומחקר" בשפה העברית, והוא בבחינת הבעת אמון נוספת באיכותה ובחשיבותה של ההוצאה לאור.

במהלך השנה הגיעו למערכת ההוצאה לאור כתבי יד רבים, ולאחר תהליך שיפוט אקדמי מוקפד אושרו לפרסום שבעה מהם, שיראו אור במהלך שנת תשפ"א.

השנה הוכרז על המחזור השישי של פרס קרן גולדברג לכתבי יד מקוריים, מבוססי מחקר, שיש בהם עניין הן לחוקרים ולחוקרות הן לציבור המשכיל הרחב. הכרזה על הזוכים או הזכות בפרס תתפרסם בראשית שנת 2021.

בשנת תש"ף ראו אור שמונה כותרים חדשים:

1. תמה חלפון, **בית מול הים: חיי יומיום בקיבוץ של ראשית שנות האלפיים** (זוכה פרס קרן גולדברג לשנת תשע"ו).
2. יהודה הרטמן, **פטרוטים ללא מולדת: האורתודוקסיה בהונגריה מאמנציפציה לשואה**.
3. חגי ארליך, **הזיות סיפוח: עוברים כל גבול במזרח התיכון** (ספר ראשון בסדרה "ישראלים" הרואה אור בשיתוף עם מכון בן-גוריון לחקר ישראל והציונות באוניברסיטת בן-גוריון בנגב).
4. גילה בלס, **הקומפוזיציה בציור**.
5. טל דקל, **נשים וזקנה: מגדר וגילנות בראי האמנות בישראל** (זוכה פרס קרן גולדברג לשנת תשע"ז).
6. סיגל דויד, **בנות ארץ חדשה: אדריכליות וארגוני נשים בתקופת המנדט** (זוכה פרס קרן גולדברג לשנת תשע"ז).
7. נתן אפרתי, **אידיאלוגיה ומציאות: יהודי ארצות הברית והיישוב בשלהי התקופה העות'מאנית**.

